

www.e-rara.ch

**Petri Bembi patritii Veneti, scriptoris omnium politissimi
disertissimique, quaecunq̄ue usquam prodierunt, opera**

Bembo, Pietro

Basileae, 1556

Universitätsbibliothek Basel

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-258>

Petri Bembi rerum Venetarum historiae liber X.

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

eorū tantū nauigijs, qui Romani Pontificis imperio sub-
 essent, & eo mari nauigarent, quodq; in Ferrariæ domina-
 tu, quam aliquando in suam potestatem redegisset, permul-
 tos annos habuerat, quodq; ullo unquam tempore in Flami-
 niæ oppidis eis fuisset, reip. nomine cederent: eamq; contra
 rem Romanam fecisse faterentur, ueniamq; suppliciter pete-
 rent. Ea res quod ui fiebat, Senatui nulla liberè decernendi
 potestate relicta, tot regibus hostibus, tot reip. oppidis bel-
 lo captis, retentis ab Iulio in urbe sex legatis summa dignita-
 te & nobilitate ciuibus, tum illis qui è Flaminia in uinculis
 ad illum sunt perducti, ipsius interdicto, cui tamen iam pri-
 dem paruerant satisq; fecerant, etiam nunc urgente, minus
 molesta Patribus fuit, minusq; ei rei, ne fieret, obsiterunt: il-
 lud animis atq; sermonib. diu multūq; repetentibus, ut atq;
 iniuria coactis ab hominib. quod sit, pro infecto haberi con-
 sueuisset: itaq; & naturæ, & gentiū & ciuili iure & legibus
 omniū populorū esse constitutū. Vnum autē sese consequi, ut
 Iulius inimicū in remp. animū deponeret, neq; amplius eius
 hostibus auxilio uellet esse (quod quidē se facturū polliceba-
 tur) magno sibi adiumento ad reliquū bellū conficiendū so-
 re arbitrabantur. Atq; his rebus agitatatis annus finē habuit.

PETRI BEMBI RERVM VE-
 NETARVM HISTORIAE

LIBER X.

ANNO insequente inuito hostes Verona egres-
 si, ut in pagos plerosq;, qui exercitū reip. re-
 ceperant, rebusq; omnibus iuuerant, iracun-
 diam exercerēt suā, atq; inde pabuli copiam
 aliquā in oppidum importarēt, cum quinq; millia passuum

processissent, ad aquæ Martinianæ pontem substiterunt, ut nostris, qui re per exploratores cognita ad illos repellendos contendebant, fluminis transitum impedirent. Erat aut præmissus ad eam rem ab Imperatore legatisq; Leonardus Apulus cū expeditis militibus & equitibus quamplurimis: is ubi pugna ante pontē magno animo cōmissa tamen traicere hostibus, ut se priores in ponte constipauerant, angustias defendentibus se nō posse uidit, equites Epirotas triginta ad superiorem fluminis partem longo circuitu, ne ab hostibus conspicerentur, cum reliquis mandatis misit. Illi itinere celeriter confecto, repertis in primo colle uadis flumen transierūt: eodemq; & circuitu & celeritate usi, magno clamore sublato, repente in hostes à tergo impetū fecerunt: qui noua re perturbati, cū reliquum adesse exercitum crederent, & prælio ancipiti sibi esse decertandum existimarent, atq; ij, qui à fronte nostros sustinebant, sibi ueriti sæpe respuerent, pugnamq; interim remitterent, nostri ardentius instarent, relicto ponte omnes se in fugā coniecerunt. Ea in fuga per plures interfecti sunt: capti equites cataphracti L. ex leuioribus circiter ducenti, præfectiq; clari nominis sex, ad urbemq; missi, et signa quatuor relata. Saornianus post hæc ad urbem redijt, magistratuq; repudiato alijs in rebus maiori se recipere usui est pollicitus. Erat tum in urbe Philippus Vladislai regis Pannoniæ legatus, qui à rep. superiorū pensionū reliqua sibi dari postulabat. Ei Senatus, quòd pecunia propter quotidianos belli sumptus dependi minus posset, excusatione interposita, gemmas, purpurā, telasq; cæteras sericas laneasq; pro summa librarū auri trecentarū dari iussit: pauloq; post eodē legato petēte, ad reliquas res quadraginta sunt auri libræ numeratò additæ: ipsi libræ quatuor dono

dono curatæ. Ad Henricum etiam Britannia regem adole-
 scentem Senatus legatum creauit Franciscum Capellum, ho-
 noris illius & beneuolentiæ institutæ causa. Hatriani, quod
 est oppidū inter Padi ostia, prædæ nomine ab Angelo præ-
 fecto classis sub reip. imperium redacti, cū ab Alfonso ut
 ad se redirent sollicitarentur, legatos ad urbē miserunt, uel-
 le se ab rep. non recedere: itaq; & qui sibi ius diceret reip.
 nomine, & armatas naues, quibus se defendere ab Alfonso
 contumelijs possent, suppliciter petere. Quamobrem Sena-
 tusconsultum factum est, Hatrianos defendi oportere, Se-
 natui uideri: igitur et prætor eis datus Leonardus Bembus,
 & naues armatæ decem ad eos missæ: quibus præsidij po-
 stea usi, in fide atq; officio permanserunt: tametsi Alfonso
 antequā auxilia conuenirent, illos, pagosq; aliquot demissio-
 res in Padi ripa Venetisq; finibus, malè habuerit. At hostes
 iterū Verona egressi, multosq; uicos depopulati, interfectis
 propè incolis omnibus, partem suorum, quos nostri obuia
 progressi aut occiderāt, aut captiuos fecerāt, amiserūt. Ter-
 tiò autem ob pabuli inopiam idem ausi, multò maiore acce-
 pta clade, Alexio tamen Bua turmæ Epirotarum præfecto,
 ob equi lassitudinem ab ipsis capto, se in oppidū receperūt.
 quibus in rebus omnibus imperatoris maximè studium ui-
 giliaq; extitit: itaq; febricula tentatus accersitis Patauio
 medicis, tamē conualescere nō potuit: crescenteq; ui morbī
 cū se breui moriturū cognosceret, adhibitis legatis exer-
 citum Lucio Bononiensi cōmendauit, atq; ipsum et præse-
 ctos reliquos grauisimis amantijsq; uerbis monuit, ut
 suam fidem & beneuolentiam reip. præstaret: quæ si perie-
 rit, uirtus omnis Italarum animorum, resq; ipsa militaris,
 quā adhuc quidem ipsi uni sustinuissent, unā cum illa perie-

rit. Quis enim, inquit, uos alet, prouchet, ad exercitus regendi uocabit, hac terrarum parte in regum barbarorum potestatem redacta? Hæc atq; his plura cum dixisset, paulo post mortem obiit apud Leonicanos septem et sexaginta annos natus: molestaq; eam magnopere ciuitati exercituiq; mors fuit. cadauer ad urbem delatum funere amplissimo & concelebratissimo atrata ciuitas extulit. Imperatore mortuo, Ianes Fregosius Ligor eius equitibus regendis præficitur: quibus tamen etiam uiuo illo præesse consueuerat, Leonardusq; Apulus ob uirtutem, atq; in reip. studium stipendio à Senatu auctus est, duobusq; fratris eius liberis pensiones annuæ dono datæ: eamq; profecto legem sententijs omnibus Patres conscripti probauerunt, ut non modò nulla reiecerit, sed etiã ne una quidem, cui non liqueret, in oculis resederit: quæ res penè pro miraculo est habita. Fuit quidè certè singulare ac peregregium omnium ordinum, totiusq; ciuitatis in Leonardum studij atque beneuolentiæ indicium. Vbaldo deinde Gallorum internuncius Mediolano ad urbem uenit, pollicitusq; est præfectorum regionum nomine: si Gallos qui essent in custodia urbana, Senatus restituat, ipsos ciues quosque Venetos unà cum præfectis reip. qui Mediolani custodirentur, missos facturos: itaq; quatuordecim Gallis Vbaldo traditis, Brixiamq; missis, ipsi Iustinianum Maurocenum, Aloisium Bonum, Petrum Gradenicum, Fanciscum Memmium, ciuesq; alios, quos habebant, hominesq; militares tres, Vincentium Naldium, & Vitellium, et Braccium, libertati restituerunt. Atq; ut scribendo sæpius ad Maximiliani exercitum, qui Veronæ erat, redeatur, Hispani ex eo milites, hominum scilicet natura & moribus multò callidius ac sapientius Gallos atque Germanis hominibus genus, cum uiderent Venetos

tos castris ponendis oppido propiores esse factos (nam à Leonicanis aliquot passuum millia Veronam uersus se contulerant) simul eos breui ad murum atq; portas accessuros, urbemq; obsessuros uererentur, ut quid quaeq; domus atq; familia uoluntatis in reip. haberet, si possent fallendo cognoscerent, nocte intempesta per oppidum, cum magno armorum sonitu incitati cucurrerūt, nomenq; Marcium, quod est insigne reip. saepe in cursu conclamauerunt: quo exaudito, à plerisq; illos esse Venetos credentibus, qui se in oppidum intulissent, eadem nominis acclamatione est responsum datum, salutatioq; ueluti mutua facta: illi eas domos, unde uoces ueniebant, atramento signauerunt, posteroq; die repetitis notis omnes ad unā diripuerūt. quibus rebus cōsequuti sunt, ut & reliquis amicis reip. timor iniiceretur, ne quid ultra facere aut dicere auderent, & ipsi praeda illa pro stipendio, quod non persoluebatur, ad se sustinendos uterentur. Erāt in urbana perliberali custodia, uti supra demonstratū est, cum Patauij, tum in Istris, capti Germani regis praefecti sex: salutabanturq; quotidie ab amicis & familiaribus suis propē ut liberi: corū quinq; noctu, custodibus in coena occupatis, tenui perrupto muro ad aquam se nullo strepitu cōtulerūt: cymbaq; ad biremem clam à suis comparatā uecti, in ea Tergeste perfugerunt: uni ut fugeret persuaderi non potuit, ne fidem, quā unā cum reliquis reip. dederat se nō abiturum, falleret. Post hęc Triumuii, quorum erat è collegio Bernardus Bembus pater meus, confecta quaestione Angelū Triuisanum, qui classē turpiter amiserat, ad totius ciuitatis iudiciū maiora comitia detulerunt, ea lege per ipsa comitia prius rescissa, quam Senatus, ut ad se referrent, iusserat: tabellisq; eorum recitatis, qui permulti contra eum testi

monium dixerant, causaq; dies aliquot agitata, condemnare tamen illum primis sententijs non potuerunt, propterea quòd ab reliquis ciuibus, qui eo bello improbè remp. gesserant, qui quidem erant pleriq; atq; ab eorum propinquis & necessarijs magnopere laboratū est, ne condemnaretur, ueritis, si ille pœnas dedisset, ne ad ipsos etiam eiusmodi iudicia descenderent. quæ sanè res bonis omnibus magnā molestiam attulit, quòd Angelo absoluto nihil amplius in rep. seuerè, nihil omnino ex dignitate posse agi propè cōstaret. Postremò uerò cū triumuirū actionibus diligentioribus, tum eiusmodi bonorum querelis permota concio, trienniu ab urbe urbisq; finibus esse Angelum exulem iussit. At ne classi reintegrandæ, quam in rem Patres incubuerant, milites aut remiges deessent, lex est in Senatu lata, ut exules maritimis ab oppidis atque insulis reipub. ob homicidium qui essent facti, si pace cum mortui propinquis inita menses sex in classe reipub. sua impensa operam nauauerint, aut ad id uicarium dederint, restituerentur, exceptis ijs qui hominem constituto occidissent. Alfonso uerò classis reipub. clade non contentus, copias quas confecerat, traiecto Pado ad fines Rodigianos uexandos ac depopulandos misit. eæ copie in pago Alfonsi finium postremo sese uallo munierunt, & paruo præsidio ad uallū relicto instructæ, ut quod intenderant, etiam perficerent, progrediebantur. Gradenicus Legatus, Rodigij qui erat, ea de re ab exploratoribus certior factus, ante lucē cum equitatu & peditatu oppido egressus Epirotas aliquot præmisit, qui hostes uelle aggredi simularent, lentèq; reuertentes eò traherēt, ut æquo loco prælium cōmitti posset. Hostes Epirotis uisis in eos impetū fecerunt. Illi, ut erat eis imperatum, paulatim recedentes in nostri agminis

gminis conspectum eos perduxerunt. Legatus cohortatus suos pugnae signum dedit: neque hostes sibi defuerunt: concursus est ab utrisque ita acriter, ut pugna diu anceps atque ambigua fuerit: tandem hostes fessi repelluntur, seque ad pagummunitionesque suas recipiunt. Nostri hostium regressu incitatiores facti, cum aliquandiu ante uallum pugnauissent, munitionem persregerunt, eosque in fugam omnibus a partibus dederunt. quos Epirotæ consecrati plerosque interfecerunt: equites utriusque armaturæ circiter nonaginta cum eorum præfecto captiuos fecerunt. Capti quoque sunt eodem tempore in Veronensium finibus Sequani equites non sanè pauci, cum tamen illi etiam Epirotas duodenos temerè a reliquis digressos quodam in pago dormientes item cepissent. captusque paulò post una cum uiginti ex eius turma præfectus equitum Gallorum Cleta, qui Maximiliani auxilio Veronam uenerat, ad urbemque missus. Iulius autem Pont. Max. ubi a re, omnibus suis postulatis satis esse factum cognouit, Legatis, qui quidem erant quinque; (nam Pisanus paulò ante morbo implicitus mortem obierat) ad sacra, quæ se præsentefiebant, atque ad pedis osculum admissis, magna populi Romani frequentia interdictum abrogauit, deque eo literas ad omnes reges dedit. Quibus rebus cognitis, supplicatio a Patribus est indicta, gratiaque dijs immortalibus omnibus in templis actæ. Paucisque post diebus Hieronymo Donato apud Iulium manere iusso, qui legationem exerceret, cæteri legati pedibus Anconam profecti, reliquo itinere in longis nauibus, quas Patres ad eos subleuandos eò miserant, consecratorum domum redierunt. Diebusque æquè post paucis ciues ij Veneti, qui belli initio in Flaminia contra fidem datam capti, atque in Romanos fines perducti, eo tum loci custodiebantur,

ab Iulio sunt dimissi. dimissi quoque ab Ioanne Iacobo Tri-
 ultio, liberalitatis in remp. nomine, ciues item Veneti tres,
 qui tribus Galliae municipijs praesucrāt, Mediolaniquē in cus-
 todia illos menses totos fuerāt, Ioannes Grimanus, Alexan-
 der Georgius, Philippus Calbus, atq; usque in urbem ab e-
 ius ministro perducti. Aloisius Mocenicus, Ioannes Corne-
 lius legati ad pacem cum Maximiliano tractandam missi,
 uti superiore libro demonstratum est, atq; in Alpes profre-
 cti, regijs internuncijs, qui ad eos uenerant, reipub. datis mi-
 neribus (ea erant uini Cretici preciosioris, ceræ albæ ad te-
 nebras expellendas, fructuum in Aegypto conditorum ad
 regias epulas omnis propè generis non parua copia) ser-
 monem cum ijs complures dies habuerunt, non unisq; in lo-
 cis unā fuerunt, neq; tamen pax iniri potuit, cum illi omnia,
 quæ in Maximiliani potestate proximè fuerāt, à Senatu pe-
 terent, Senatus nihil eorum, quæ ante bellum obtinebat, uel-
 let amittere: dependere quidem Maximiliano aliquam pe-
 cunie uim se obligasset, si de reliquis fœderis capitibus, quæ
 proponebantur, conuenire inter ipsos potuisset: sed obstina-
 tione, duritièq; ambarum partium factum est, ut infectis re-
 bus ab utrisque domum discederetur: ita ea multorum die-
 rum tractatio & mora, quæ suspensos atq; sollicitos Patrum
 animos habuerat, postremò ad nihilū redijt. Interim, quòd
 Lauretanos, qui est pagus in Padi fluminis deriuatione, Al-
 fonsi copiae incenderant, Senatusconsultum factum est, ut e-
 ius pagi homines Fossam Clodiam ad incolendum se reci-
 perent, atque ab oppidanis rebus omnibus iuuarentur:
 quasq; antea onerum & tributorum immunitates domi ob-
 tinebant, eisdem immunitatibus eis frui Fossæ quoq; Clodiæ
 liceret, itemq; alterum, uti Belunienses & Pagenses annum

unum immunes essent, neq; ad soluendum creditoribus cogi possent. Idem Senatus cum uideret multò maximam esse in urbe copiam eorum ex plebe ciuium, qui aliquo reipub. munere fungerentur, quo in munere aut stipendij menstrui, aut quotidiani quæstus nomine lucrum facerent: ut ij quoque aliquid, neque id tamen sine compendio, tam angusta pecuniæ publicæ procuratione in ærarium conferrent, rogationem iussit: qui è plebe ciuis munus perpetuū à rep. obtineret, si decuplum stipis annuæ, aut si ea non sit, lucri summam, de qua apud magistratum constet, reip. intra dies quindecim curauerit, id omnino munus ipso mortuo aut filius, aut nepos, aut frater eius sequatur: aut is, quencunq; sibi ipse eius muneris hæredem instituerit. quibus autè sua sint ad tempus munera, ijs octuplâ stipẽ ærario inferentibus, ea uiuis munera eripi nõ possint, illis exceptis muneribus, quæ à Senatus, templiq; Marcij procuratorũ scribis & ministris obirentur. ea tamen octupli summa liberalitate Patrum paulò post lege ad quincuplum redijt. Ab Decemuiris quoq; ut etiam nobilitas sui æris aliquantũ spontè reip. tribueret, alia est rogatio paulò post iussa: qui è nobilitate ciuis triginta annos natus libras auri uicenas mutuò reip. dedisset, quẽq; ciuem maior pars Decemuirũ probauisset, ei ciui annum in Senatu esse, adempta suffragij ferendi potestate licere. Huius autem mutui Decemuiri eam esse conditionẽ uoluerunt, ut pars pecuniæ media in ærarium nouissimum ei, qui dedisset, accepta referretur: altera parte media, si quid is onerum tributorũue nomine in posterum publicè debiturus esset, ex eo tantundem potestas ei fieret dissoluendi: paulòq; post, ne horũ ciuiũ numerus denos excederet, ijde Decemuiri sanxerunt. Dum hæc domi administrantur, consilio Vo

ronam per insidias capiendi ab legatis complures dies agitato, certorum oppidi ciuiū suasu, qui per suos interpretes clam ad Sigismundum Caballum necessarium suum egregiū atq; amantem reip. ciuē, qui se pro patria exercebat, belliq; munera & praefecturas obibat, Patauium missos, res quemadmodum perfici posset, eis ostenderant: ambo prima nocte ad pagum Martinianum exercitum adduxerunt, quingentosq; milites ex omni copia lectos, ad arcem, quae ab ea oppidi parte cum mœnibus erat coniuncta, non nimis communitam miserunt, qua fore in urbem traiectum cognouerant. Illi per duas propugnaculi intronissi portas (eas Benedictus Peregrinus multa arte diligentiaq; ferreis ad eam rem confectis Vicetiæ malleis uectibusq; aperuerat) ad murum oppidi scalas, quas secū attulerant, posuerunt, ut eo superato ad portam, ad quam conuenerant, accederent, interfectisq; custodibus, atq; apertis ualuibus exercitū admitterēt. Eæ scalæ cum essent breuiiores, quàm muri altitudo requirebat: ad eiusmodi eius rei subsidium comparandum, ut alteram alteri alligarent, atq; ita longiores eas facerent, se dederunt. In eo dum sunt, signa in oppido ei loco proxima casu concinere cœperunt: illi ueriti aduentum ipsorum militibus Germanis tribus millibus palàm factum esse, qui eam oppidi partem custodiebant, relictis scalis extra propugnacula celeriter se, quâ uenerant, receperunt: deinde ad exercitum, qui non longè aberat, ut se in oppidum inferret, re infecta magno cum dolore omnium atq; molestia redierunt. Hostiū praefecti haud ita multò post de plerisq; ciuibus, quos fuisse eius rei conscios nō tam quidem reperissent, quàm essent suspicati, grauiores poenas sumpserunt. Peregrinus unâ cum nostris militibus oppido fugiens ad legatos se contulerat:

cui

cui Senatus ob facti audaciam atq; in rep. studium pensionem annuam, quam posteri eius sequerentur, paulò post dono constituit. Eadem in illorum, quos hostes interfecerant, liberos reip. pietas extitit. Erat domi lex decemuiralis, nemo ut ciuis, cuius aut filius aut frater aut fratris filius sacerdotiũ haberet, cum de rebus, quæ ad Pont. Max. atq; ad rep. pertinerent, ageretur, in Senatu esse posset: quam quidem legem eo consilio Patres iusserant, ne, qui suo compendio propter sacerdotiorum adipiscendorum cupiditatem in consulendo duci poterat, ut plus Romanis rebus, quàm suæ civitati faueret, ei aut sententiam dicere, aut suffragium ferre in Senatu liceret: eam tum legem Decemviri antiquari uoluerunt: non enim arbitrabantur quenquam esse ciuem posse, qui tam duris reip. temporibus alieniori uoluntate suæ patriæ cõmoda, quàm Pont. Max. à quo tam insignitè lesus esset, in Senatu administraret. Itaq; & Antonius Grimanus & Georgius Cornelius, reliquiq; sacerdotum propinqui, cum ad Senatum ex literis Roma ab Donato missis est relatum, deinceps affuerunt: quæ quidem literæ magnã in Julio ambiguitatẽ consiliorum, magnamq; uoluntatis hæsitationem ostendebant: modò enim de rep. honorificentissimè amicissimeq; loquebatur, seq; ei adiutorem ad ea recuperanda, quæ in Rhetis Galliaq; amiserat, fore pollicebatur: Gallorum modò regem se uereri ostendebat, quẽ quidem propè diem in Italiam rediturum pro explorato ducebat. A Maximiliano quoq; suum legatum propè amplius non admitti, inimicumq; sibi illum ex amico esse factum, quòd interdictũ in rep. se nolente rescidisset, conquerebatur. easq; ob res uti respub. quibus posset conditionibus cum Maximiliano pacem faceret, Senatui erat autor, præsertim posteaquam

inter Aloisium & Henricum Britanniae regem, qui disside-
 re putabantur, quod quidem certè dissidium animorumq;
 disiunctio morari Aloisiũ & retinere, ne itineri sese daret,
 una omnino poterat, fœdus esse ictum & concelebratũ co-
 gnouit: itaq; interdum neq; cui consideret, neq; quò con-
 uerteret cogitationes suas, neq; quem susciperet tuendum,
 neq; quid omnino aut faceret, aut planè diceret, reperiebat.
 Quibus rebus cognitis Senatus, cui quidem omnia penè de-
 ficiebant, Iulium tamen per legatũ est hortatus bono animo
 ut esset: non facturum, quæ ab eo iactabantur, Aloisium: cu-
 ius omnes planè populi ab Alpiũ traiectu & bello in Ita-
 lia gerendo magnopere abhorrent: Maximilianum qui-
 dem & pecuniæ inopia, & aliena Germanarum ciuitatum
 à bello contra remp. uoluntate, & aliarũ rerum implicatio-
 nibus perfacile ad pacis cogitationem descensurum: Henri-
 cũ uerò, cur nocere Venetis cogitet, nullã habere porrò cau-
 sam, cuius & maritimæ ciuitates necessitudinẽ quasi quan-
 dam antiquitus cum nostris hominibus institutã colant plu-
 rimiq; faciant: & portoria à nauibus reip. quæ mercaturæ
 causa eò uentitant, etiam augeantur: sese autem & exercitũ
 non spernendum iam habere, & classẽ satis magnã propè
 diem habituros: easq; opes non illi minus, quàm reip. præ-
 stò, cum uellet, futuras: quamobrem consideret, cum tam bo-
 nam causam suscepisset, ut remp. scelere perfidorum homi-
 num proditam ac uiolatam tueretur: Deos profectò immor-
 tales, quorum ipse in terris maiestatem obtineret, sibi non
 defuturos. Eiusmodi cum literis labentem Iulij animum atq;
 consilia Senatus confirmauisset, legem sciuit, ut quingen-
 ti armaturæ grauioris equites, militum quatuor millia ce-
 leriter conficerentur, atq; ad eas quas haberet copias adde-
 rentur.

ventur. Id autem non tam iussit spe quam aleret, ut res ad exitum perduci posset (nam neq; unde is tum numerus accerferetur, ei constabat: neq; pecunia in stipendium planè suppetebat) quàm ut eius rei sermo nuncijsq; ad Iuliu allati deiectas illius cogitationes & timoris plenas erigeret, exercitumq; reip. quem quidem & Veronæ recuperandæ difficultate, & Gallicarum rerum fama, quas rumor latius atq; inflatius attulerat, tardio rem ac suspiciosorem factum sciebat, literæ de eo ad legatos datæ ad pristinam belli gerendi alacritatem studiumq; reuocarent. quod sanè accidit. Epirote enim equites ubi de augendo exercitu nuncium acceperunt, Athesi flumine traiecto hostium equites centum captiuos fecerunt: milites alteros totidem, nemine suorum desiderato, interfecerunt. Aliæ deinde literæ ad Donatum datæ, ut quoniam is ad Senatum scripserat, Iulio placere, ut bello, quod resp. cum Alfonso exercebat, finis imponeretur: ei diceret, Senatum de eo id, quod uellet, esse facturum. Quo resp. accepto Iulius suum hominem Ferrariam misit eius rei causa: neq; tamen Alfonso persuasit, uti bello desisteret: nam quoniam exploratum ei erat, Aloisium regem ad Lemniacum oppidum, quod à Maximiliano libris auri CL. emerat, capiendum omnes suas quamprimum copias missurum, quo capto ipse quoq; Rodigium posse capere spem non ambigam fouebat, arma deponere noluit. Senatus autem pluribus & literis & nuncijs certior factus Aloisij præfectos magnis equitatus & peditatus copijs coactis, in fines reip. impetum breui facturos, Lemniaco ueritus præter milites sexcentos sub egregijs centurionibus, ciues etiam Venetos è nobilitate quatuor cum militibus quinquaginta è plebe urbana singulos, cōmeatumq; omnis generis, et res ad tormen

ta exercenda ignemq; in fossis atq; aggeribus ex inopinato excitandum idoneas, & sagittarū magnum numerum eò mi sit. Vanissa præterea ex Dalmatis homo fortis cum turma lectissimorū equitum octoginta, maiore quàm consueuerat stipendio, ab Senatu accersitus, eòdem se contulit. Ad Gradenicum quoq; legatū auxilia ab exercitu submissa, ne si Alfonso ad Rodigianos oppugnandos, dum reliquus exercitus à Gallis alios reip. fines tueretur, suas copias adduceret, imparatior offendi posset. Classi demum paucarum triremium, quæ erat Fossæ Clodiæ, naues breuiores permultæ urbanis è suburbijis eductæ atq; adornatæ uti adderentur, quæ in Alfonso fines se inferret, eiusq; copias distineret, latū. Ad Vitellium uerò, quem captiuum permutatione facta, uti supra demonstratum est, Galli restituerant, Capinumq; eius propinquum, Pauli illius, quem Florentini Pisano bello imperatorem habuerant, securiq; percusserant, filium: quibus utrisq; Senatus præfecturā equitum grauioris armaturæ C. L. paulò antea dederat, atq; illi eos equites in Tifernatibus municipibus suis iam consecerāt, mari Fossam Clodiam deportandos, naues in Flaminiam missæ: quibusq; etiam milites quingentos ipsorum in finibus quamprimū conscribendi ad exercitumq; adducendi, cura tradita. Eandem antea curam Citolo Patres dederant, ut è Perusie finibus mille octingētos milites educeret: isq; iam numerus aduentare dicebatur. Turmis insuper in exercitu reip. plerisq; reintegrandis, quæ quidem erant magnopere deminutæ, stipendiū à quæstoribus curatum. pensioq; annua, quam Senatus ultra stipendiorum nomen Citolo dederat, ut ea, quoad uiueret, frueretur, etiam aucta. quas ad res atq; sumptus quo fisci debitoribus facilius solutio fieret, Senatus iusserat, ut qui ex

ijs au-

ijs aurum aut argentum celatum, quod pleriq; sibi comparant, aut à maioribus comparatū domi habent, ad Duumuiros numis cudendis intra dies xxv. attulissent, id eis aurum argentū ue cum lucro partis decimæ acceptum referretur: qui Duumuiris neq; aurum neq; argentum dedissent, neq; pecuniam numeratam curauissent, eorum bona, etiam si fideicommissa essent, uendi per magistratus oportere, ijs exceptis bonis, quæ dotiū nomine mulieribus deberentur. easq; uenditiones ratas & firmas haberi oportere, neq; ullis posse legibus infirmari, Senatusconsulto additū. Pauloq; post, quòd Patribus constabat ciues plerosq; ex ijs, quibus ampla res esset, adduci tamen non posse, ut in ærarium conferrent, quòd nulla suæ patriæ charitate, nullo reipub. amore tenerentur, Decemuiros suis ministris mandauerunt, ut illos prius ea de re admonitos, si post dies octo nihil contulissent, captos in carcerem cōtruderent: quòd si se occultauissent, ab eorum domibus rem familiarem abriperent, magistratibusq; traderet distrahendam. quæ duæ quidem res uti publicè iuberentur, ante id tempus nunquam acciderat. Vicensina quidem ciuitas, reip. difficultatibus permota, sponte sua uicenas auri libras dono in ærarium contulit. Quoniam autem & legati non semel ad Senatum scripserant, egere imperatoris reip. exercitum: sine eo, qui summæ rei præsit, omnes indiligentiores et dissolutiores quotidie fieri, & ipsi per se Patres singulis horis ea de re admonebantur: sæpe cum essent inter se magistratus colloquuti, magna eos ambiguitas hæsitatioq; diu tenuit: nam quòd ex præfectis reip. plures parè ferè honoris locū obtinebant, existimabant Patres, in potiore adipiscendo loco alterum sibi præferri neminem eorum satis æquo animo laturū. Tum illud accedebat, quòd

ipsimet Patres, quis nam illorū esset reliquis anteferendus, non dispiciebant. De externis cum quærerēt, pleriq; in eam sententiam conueniebant, ut Franciscus Mantuanorū Princeps, quem habebant in custodia, ei muneri maximè omnium esse præficiendus uideretur: quod profectò munus & aliàs apud ipsos gessisset, & nunc eò libentius eoq; diligentius ab illo suscipi atq; administrari oporteret, quòd ex ipso carceratq; custodia ad tam amplam dignitatē atq; imperiū Patrū munere ac liberalitate uocaretur. uerū propterea quòd annis etiam superioribus ad illud ipsum munus à Senatu reuocatus, uti tum à nobis demonstratum est, stipendio etiam accepto à repub. defecerat, atq; ad Maximiliani militiam autore & consuasore Ludouico Sfortia uxoris suæ sororis uiro se contulerat, idcirco, nisi Senatui satisfacere se fidem reip. præstaturū, omnes unà magistratus cōmittendum ei esse non putabant. Id ut sciri ab eo posset, Lauredanus Patresq; eum ad sese cū honesto senatorū comitatu è custodia uenire uoluerunt, amicissimeq; appellato suam ei mentem aperuerunt, Senatusq; consultum ea de re factum ostenderunt. Ad quem ille sermonem inopinata lætitia commotus atq; illachrymans, magnas Patribus gratias cum egisset, confirmauit filium se suum Federicum natu maiorem suæ fidei obsidem reip. daturum: uxoriq; scripturū, ut cum ad legatos euestigiò mitteret. Quod cum Patribus probaretur, Ludouicum Firmium familiarē suum cum mandatis ad uxorē misit. illa uerò parēre uiro noluit, neq; filiū ab se dimittere. Alsonsi enim soror Gallicis rebus magnopere fauebat: quibus fore impedimento, si uir imperium à rep. oblatum accepisset, pro explorato ducebat. ita ea res exitum non habuit. Quamobrem cum Patres iterum de eo eligendo, qui exerci-

tui

tui præfesset, consulerentur, magistratusq; nonnulli Lucio, nonnulli Gritto legato imperium deferret, neutra lege suffragijs probata Senatus est dimissus. Quod ubi Grittus resciiuit, Patribus literas dedit, non esse è repub. se, qui non magnum in re militari usum haberet, tot fortibus & claris bello uiris, qui in eius exercitu essent, præfici: neq; id eos æquo animo laturos: itaq; alia omnia cogitarent, sese nolle imperium cum inuidiosum, tum suis maius uiribus accipere. Vanissa interim, quem Lemniacũ profectum dixeramus, cum suis equitibus alijsq; perpaucis, qui sagittis utebantur, mane prædatum oppido egressus, in Veronæ finibus hostium Gallorũ equites grauis armaturæ plus centum, leuioris non plurimos, milites quatercentũ nactus, manum cum illis conseruit. Id dum fit, hostes unum ex eius famulis captum nullo more iugulauerunt. quod Vanissa ubi uidit, suos cohortatus, uti eam necem uindicarent, ita acriter pugnavit, itaq; eum sui acriter pugnantem imitari studuerũt, ut paruo temporis spatio globum hostium uniuersum disiecerint, ex ijs ceperint plus ducentos, quibus omnibus ceruices absciderunt, nemine suorum, præter illum unum, desiderato. ea res magnum illi nomen apud omnem exercitum hostesq; ipsos attulit. Alonsus interea coactis cum militibus, tum nauiculis, atq; in eis tormentis leuioribus impositis, Venetos, qui minorum in Rhodigianis finibus fluminum ripas custodiebant, depulit. Pauloq; post, cum Gradenicus nihil non ab hostibus ueritus Rhodigio relicto se in tuta retulisset, oppidum uacuum recepit: tantusq; fuit eius rei terror, cum Galli magna cum manu aduentare dicerentur, ut neque auxilia submissa ullo in loco consistere, neq; Grittus legatus confidere, in quibus erat, castris auderet, omnesq; omnibus à

partibus sese Patauium Vicetiamq; uersus nullis hostiū insequentibus tamen reciperēt. Deliberatum est etiam domi, ut Patauiū muniretur, tormentaq; ac farinas & uinum Creticum magistratus eò mitterēt, ciuesq; in primis Venetos decem, qui urbem custodirent: tum, ut reliqui cōmeatus pabuliq; copia in oppidum importaretur, cura adhibita. Data quoq; à Senatu literæ in Epirum ad suos magistratus, ut Thraces equites, quos possent, reip. stipendio conscriberēt, Iaderamq; mitterent ad urbē transfuehdos: id enim regionum ministrorū uoluntate fieri poterat. Latum etiā, ut lex de mercede magistratuū reipub. condonanda, in sex menses prorogaretur. Iussus etiam Ioannes Franciscus Polanus, qui longis nauibus in Istris non segnem operā reip. nauabat, ut Fossam Clodiam ad præfectum se classis cuestigiò reciperet. Quibus intellectis rebus Zoilus Detricus, ex Iaderensi ciuitate, amantiſsimus reip. uir, aurum, quod in suos usus domo attulerat, Patribus Principiq; dono dedit. Grittus cum exercitu Vicetiā ueniens, ad quem ciuitatis magistratus cum armatorum ex plebe atq; agris decem millibus iter faciebat, ut ei opem ferret, ne ab hostibus cladem aliquam acciperet, (magni enim de eo rumores afferebantur) cū uellet extra murū castra ponere, ne oneri oppidanis esset, à ciuibus omnia perpeti reipub. causa sese uelle pronunciantibus, atq; ab illo, uti copias omnes introduceret maiorem in modum postulantiſibus, noctu hilariter in oppidum est receptus: postridieq; eius diei abiens medio ferè inter Patauium Vicetiamq; itinere consedit, ut utriq; urbi, si necessitas urgeret, auxilio esse posset. Patres, ut Vicetinae ciuitatis plena fidei ac beneuolentiæ officia tanti facere, quanti par erat, uiderentur, per literas sibi gratum id fuisse ostenderunt, seq; memores

eius

eius rei fore in posterum confirmauerunt. Deinde, cum de Gradenico deq; Marcello legatis non commodi sermones iactarentur, eorum loco est ab ijs legatus lectus Paulus Capellus, qui se, cum uellent Patres, profecturum est pollicitus. paucisq; post diebus duo sunt sublegati reliquis legatis lecti, Federicus Cötarenius, Ioannes Diedus: quorum alter senatui paruuit, profectusq; est: Ioannes excusatione ualitudinis adhibita domi remansit. Eius est loco paulò post Sigmundus Caballus sublectus. At Galli Triultio & Palitia & Magistro magno ducibus, audito nostrorum recessu, missis Montanianũ paucis equitibus deditioe oppidum capiunt, itemq; Ateste, tum Coloniam & Leonicanos. Cum uerò e Carnis nuncij uenissent, omnes eo ab latere hostium regiones in armis esse, cogiq; milites plerisq; in locis: Foroiulienes ad Senatum miserunt, uelle ciuitatem sua stipe equites ducentos alere: rogare Senatum, ut Epirotas alteros totidem ijs adiungat, quibus se suosq; fines tueantur: uelle omnes magno animo suam fidem omni cū uitæ periculo Patribus & reip. præstare. atq; ita ut fieret, Senatus censuit. Etiã in Illyrico apud Spalathrã incursiones et prædæ factæ, abductiq; pueri & mulieres haud paruo numero. Vicetini destituti ab exercitu, qui se ad Medoacum receperat, cum suis rebus uulgo ad urbẽ confugiebant: à quibus cum publicani uini portorium exigere, lata rogatio est, ut sine portorio rerum alendi se causa importandarum Vicetini reciperentur. Pauloq; post domus noua Germanorum mercatorum societati publicè exædificata, quam inhabitarent, eis tradita. Gallorum duces ad Marcum Marcellum Monsilicensium magistratum miserunt, qui oppidum peterent. Ea intellecta re Gritus legatus cū equitibus leuissimis Monsilice contendit:

firmatoq; praesidijs oppido, praeter eos qui ex plebe urbana tum uenerant, sua in castra redijt: Citolũq; Perusinũ cum militibus octingentis Senatu approbante Taurisum misit, qui optimẽ merita ciuitati praesidio esset: eo enim etiam ab latere hostes impetum facturos rumor attulerat. Interim missus Lemniacum Baptista Doctus, uir fortis, cum stipe, ne, si oppidum obsideretur, pecunia defensoribus introclusis persoluenda deficeret, ab hostibus in itinere deprehensus uix ægreq; fuga se ab illis eripuit, infectaq; re cũ numis ad legatos redijt. Post hæc cũ Iulius Pont. Max. Franciscũ Gonzagam Mantuanorum principem, captiuum Senatui commendauisset, Patres in eius gratiam legem sciuerunt, ut si uxor Ludouicum filium Bononiam misisset, Franciscus et libertati restitueretur, & reip. exercitibus praeficeretur, imperatorq; crearetur, modo Iulius puerum ad urbem postea mitteret: quod quidẽ se receperat facturũ. Vicetini, ad quos legatorum & exercitus discessu Galli duces miserant, qui & oppidum & quingentas ab ijs auri libras peterent, concilio coacto, curatisq; euestigiò libris auri quinquaginta, aliteris totidem pollicitis, sese eis dediderũt, militibus per pluribus receptis, quos illi Verona euocauerãt. eorũ exercitus in oppidi agrũ se conferens, ad Barbaranũ in collibus uicũ castra posuit. Est in Vicetinis montibus Patauium uersus cõcameratio, antiquitus effodiendis ad ædificationes lapidibus facta, ingentis magnitudinis, ut terna millia passuũ introrsus pertineat: in eam perfugij causa, quòd os angustum habet, atq; id unũ tantum, ut facillè defendi posse uideatur, hostibus appropinquantibus eorũ finium incolæ cũ uxoribus et liberis et ætate confectis propè ad sex mille se abdiderunt: eos cũ expugnare Galli non possent, tametsi perfractis-

Etis & deiectis obijcibus se intulissent: loco enim perobscuro, & uiarum flexionibus cum ambiguis tum innumerabilibus, aqua etiam, quæ in eo specu stagni instar est, muniebantur: plurima stipula interne succensa magnum eorum numerum fumo cameras implente interfecerunt. At in Carnis Aloisius Delphinus legatus cum intellexisset præmissos hostium antecursores centum è Montis Falconis planitie prædas agere: suis militibus sequi se iussis, cum equitibus leuissimis quinquaginta itinere celeriter cōfecto, illos qui se in insidijs non magna in sylua occultauerant, aggressus, partem eorum interfecit, partem cepit: reliqui uulneribus acceptis fuga se ad suos retulerunt. Legatus Sontio flumine traiecto, hostes, qui fuga suorum & cæde audita magna cū manu ad illum intercipiendum contendebant, è ripa sagittis & pilis ferreis à fluminis transitu prohibuit, indeq; se cum suis omnibus incolumibus Gradiscas recepit. In Patauinis autē finibus, quòd hostium equites aduentare nunciatū est, præmissi à Gritto legato equites leuissimi in eos uenientes, qui quidem erant sexcenti, impetu facto non paucos interfecerunt, centum captiuos fecerunt. Duces eorum Ludouicus & Federicus Gonzaga fratres, qui Bozolum oppidū in Mantuæ finibus obtinebāt, se à uictoribus equorum pernicitate uix ægreq; subriperūt. Alio ab latere Vanissa, Ciudadella (quod ad oppidū Lemniaco uenerat) nō semel egressus, Germanorum manū ex Alpibus demissam ut incurstones faceret, binis cladib. disiecit, interfectis per plurimos. Inter hæc paulum letitiæ habentia magnā Patribus molestiā attulit Lemniacū captū: nam quòd est ipsum in dextra Athesis ripa, sic ut magna ex parte flumine abluatur, Galli altera in ripa castello, quod è regione Lemniaci est, capto, ingenti tormento

rum ui dies aliquot oppidum uerberauerunt. Id cum parum profuisset, ratibus flumen traiecerunt, tribusq; à partibus tormentis positis murum labore continenti deicere institerunt, ut ij, qui erant in oppido atq; in arce magistratus praefectiq;, timore non magnopere necessario percussi, oppidum primum, deinde arcem seseq; dederent. oppidani direpti, milites armis spoliati & dimissi: ipsi uni cum magistris tormentorū sunt captiui facti. Eodem ferè tempore Iulius certior factus Cardinalē Rotomagensē in Gallia mortem obiisse, incredibili letitia est affectus: illo enim uiuo hostem magna autoritate nunquā sibi defuturum sciebat. quā quidem letitiā cum legato Veneto de cōmunibus agens rebus haud obscure praese tulit: gratulatusq; ei est, nihil omnino commodius, nihil amicius de Cardinalis in reimp. animo planè sentiens. Is auri libras ter mille signatae pecuniae testamento legauerat: quas omnino Iulius ea de causa, quòd legari iure non potuerint, sibi dari postulauit, frustratusq; ea postulatione est: nihil enim profecit. Ciues autem è nobilitate Veneta quatuor, & Ioannes Iacobus Carol dius Senatus scriba, qui captiui in Flaminia superiore anno facti in Romani agri arce custodiebantur, à Iulio dimissi ad urbem redierūt. Ioannesq; Paulus Māfronius ab hostibus est ad Gritum missus, Bonuicini Galli, quem captiuum nostri fecerant, tum ad Gallos item missi loco: cui Senatus paulò post equitum cataphractorum centum quinquaginta stipendiū constituit, cum librarum auri sex pensione annua, praeter illud. Eius quoq; filio stipendium in equites sagittarios L. datum. Iulius aegrefereus Gallos in reip. locis prosperè uersari, & cum uicinis ei regibus pollere, legato reipub. proposuit, se cum Heluetijs foedus initurum, ut sex eorum millia à

Belinzonæ oppidi finibus regi bellum inferant, quo ille suas copias reuocare Mediolanum cogatur, modò Senatus partem mediam stipendiorum persoluat: eaq; confecta re suas ei copias attribuat ad Ferrariã capiendam. Senatus ad hæc legato scripsit, Iulio stipendium ad tertiam Heluetiorũ partem polliceatur: quo si contentus nõ erit, etiã ad mediã descendat, ut ei planè satisfiat. de altera uerò postulatione, cum Galli abierint, facturũ Senatũ quæ iusserit. Postea uerò nolentibus Heluetijs tam parua manu domo exire, petentibusq; ut x. corũ millia saltẽ Iulius conduceret, inter ipsos ut octona millia scriberentur, lex est inita. Ex uniuerso stipendio Donatus legatus pactus cum Iulio est, ut à Senatu triginta auri libræ mensibus singulis penderentur: numiq; Romã per chirographa missi. Vanissa Thracēsq; cum præfectis turmisq; leuiorum equitum plerisq; contra Germanos Vicitia egressos agrumq; populantes à Gritto iussi contendere, cæteris, cum nullis occurrissent, reuertentibus, longius progressi eosq; consequuti commisso prælio c. c. ex ijs interfecerunt, & prædam, quam abigebant, earum rerum dominis restituerunt. duobusq; post diebus idem propè facinus et ausi sunt, & perfecerunt, c. l. ex hostibus interfectis, captis non paucis. tametsi eodem tempore alijs etiam in Venetoriũ finium locis cædes hostium à nostris equitibus factæ nunciabantur. Nunciatum est etiam in Pharo Illyrici insula, ob primorum quorundam iuuenũ in agrestes mulieres audacẽ incontinentiam, plebem ad arma incitatam, nonnullos ex nobilitate interfecisse, alios oppido expulisse, parem sese nobilibus in regenda ciuitate fieri esseq; uoluisse: eos tamen animorum plebis motus, Hieronymi Cõtareni classis præfecti, qui eò peropportunè se contulit, edictis seuerioribus inter-

stis ad pristinam concordiam redactos fuisse, magnumq; eo
 in oppido exortum bellum eius hominis aduentū sedauisse.
 Nunciatum quoq; in Creta insula triremes septem instru-
 ctas Corcyram breui uenturas: earū uni Hieronymū Geor-
 gium è colonia Cretensi præfectum sua pecunia remiges &
 milites imposuisse, cuius pater plurima in remp. officia bel-
 lis superioribus contulerit. Ei non multo post ob hæc ipsa in
 remp. studia Senatusconsulto permissum est, ut quotiescun-
 que uoluerit triremi præesse, liceat priori semper loco: im-
 munem præterea tributorum illum posterosq; eius esse fru-
 ctuum suarum possessionū causa: tum ut militiæ insignia ei
 dentur, cum ad urbem uenerit, eadem lege Patres statuerūt:
 literasq; ijs de rebus ad magistratus Cretenses dederunt, te-
 stes perpetuas Senatus in illum uoluntatis. Miserant paulò
 antè Ferrariam Decemuirum magistri Petyum Vampum è
 plebe hominem, qui se obtulerat classem ex Venetis nauibus
 in flumine oppidi mcenia præterlabente custoditā succensu-
 rum: sed illū socij facinoris indicio proditū Ferrarienses in-
 terfecerunt. Ea re ad Decemuiros delata, tribus Vampi filia
 bus paruulis uictus est annuus è publica collegij pecunia cū
 domo, quam inhabitarent, dono datus, & dos, cū adole-
 uerint, singulis auri sesquilibra constituta. Mulieri etiam ui-
 duæ Corcyrensi, cuius uir in Fluminis oppidi Istrici oppu-
 gnatione interfectus fuerat, pecunia in uictum annuū dari
 ab eius insulæ quæstoribus imperata. Sub hæc Laurentius è
 gente Vrsinorū, qui Cere oppidū obtinebat, mutatis iumen-
 tis Roma ad urbem uenit, Patribusq; salutatis sese obtulit eo-
 rum militiam facturū, dixitq; id sibi Iulium uti faceret per-
 misisse: suum comitatū equitum centum breui affuturū: qua-
 uellent cōditione se uterentur: nihil ipsum sibi præcipiū pe-
 tere,

tere, nihil recusare. qua quidem oratione libentissimè audita, omnibus illum laudibus cumulatam Patres exceperunt, atq; uti ad exercitum se cōferret, ab eo petiuerunt, quòd existimarent suo illum consilio legatis usui magnopere futurū interea, dum sui equites adueniunt. & quoniam sine armis uenerat, ex comitij armamentario legendi sibi arma potestatem ei fecerunt, quod externo ante id tempus contigerat nulli. His ita constitutis rebus, quòd suspicio Patres tenuit, propterea quòd in Patauio muniendo nihil non curæ diligentiaq; adhibuissent, fossas purgauissent, muros propugnaculaq; firmauissent, omnis generis commeatū, magnam tormentorum uim importari mandauissent, molas frumentarias per plures, quæ sine aqua usui essent, edificari curauissent, ciues è nobilitate, uti superiore anno fecerant, portis et mœnibus & foro præposuissent, fore uti Patauio relicto hostes ad Taurisum obsidendum accederent, quòd minus in ea oppugnatione se laboris cōsiderent habituros: Senatus censuit, ut milites quatuor mille confestim undecunq; scriberentur, atque ijs Patrum collegium legeret qui præessent, Chiriæumq; Burgium in primis, quem sibi unum à Manfronio commendatum, atq; omnibus ornatum uirtutis industriæq; laudibus illis diebus cohorti esse præponendum statuissent. Federicus Contarenus sublegatus, Citadellæ qui erat, cū Epirotis c. egressus hostium Gallorum turmam, quæ prædatum ad Medoaci ripas uenerat, disiecit, atq; ex illis quinquaginta cum eorum præfecto captiuos fecit. Germani etiam, cū ad Clusæ fines in primis Alpibus uenissent, Hieronymi Saorniani aduentu perterriti confestim recesserūt. Hostiū autem uniuerso exercitu Citadellam uersus accedente, Vanissaq; et Thracibus, qui se illi obuiam longius prouexerāt,

ab eo cum caede repulsis, Contarenus sublegatus & Alexander Bigolinus oppidi retinendi spe deposita, praesidijs abductis Patauiū sunt profecti. paulòq; postq; cū Galli propius Venetos ad Limen se castellum contulissent, pontesq; duos in Medoaco facere coepissent, ut exercitum reip. aggredi cōmodius possent, legati concilio praefectorum coacto, nō esse Gallos expectandos statuerunt, seq; bene mane quarto Calendas Iulias omni cum exercitu Patauium intulerunt, quos magna agrestium hominum multitudo cum uxoribus et liberis subsequuta, in oppidum recepta est, ciuibusq; dispersa, apud quos esset, proq; cuiusq; facultatibus aleretur. Verumenimvero cū paulò post hostium exercitus Bassianū uersus se promouisset, Senatus iterum Tauriso ueritus, Ioannem Diedum ex Veneta nobilitate uirum fortem militariibusq; rebus assuetum, qui Patauij erat, eò legatum miserunt, ut unā cum Mocenico belli rebus praesset, qui quidem Ioannes eo reiecto stipendio, quod ei Patres muneri obeundo decreuerant, sua impensa reip. laboranti operam se daturum proficiscens est pollicitus. militesq; item quingenti, equites leuissimi c. c. à legatis Patauiō Taurisum missi. Erant autem in hostium exercitu Galli equites grauioris armaturae mille c. c. leuioris aliquāto plures, Germani ferè alteri totidem, ex æquo tamen inter se numero: milites in utrisque circiter undecim millia: sed ex ijs Germanorum duplo ferè maior, quàm Gallorum numerus erat: praeterq; hos Alfonso Ferrariensium Princeps cum equitibus c. c. Is exercitus depopulatis reipub. agris illorum finium, Castellū Nouum, quod est in Alpibus, profectus, paucis defendentibus oppidum cepit, diripuit, incendit, ut nihil ex eo neque domorum, neque templorum, uno fano excepto, non ardens dirutumq;

rutumq; sit relictum. Idem post Feltria passa est in maiorem sui partem, ut à priore uastitate superfuerat, aut ciues eam restituerant. Ciuidale quoq; Belunianum paruo negocio captum, cum ciuitas oppidum, uti Feltriæ acciderat, incendi nollet. Itemq; Scala: nam qui eam defendebant, primis tormentorum pilis in eos iactis & centurione interfecto, deditionem fecerunt. Eodem tempore in Iustinopolitanorū finibus milites reip. circiter quadringenti equitesq; aliquot insidijs ab hostibus dispositis capti ad septuaginta, interfecti ad x. pœnas imprudentiæ dederunt. Inter has bellicorum euentuum audiciones Catherina Cornelia, quæ Cyprij regis uxor fuerat, de qua in horum cōmentariorum priore libro scripsimus, sexto Nonas Iulias stomachi uitio in urbe mortē obiit, annum agens quartum & quinquagesimū: elataq; est à Patribus magna frequentia ciuitatis è Castiani ad Apostolorum sanum ponte nauibus imposito, quo ad minuendum uiae spatium aqua, quam Canalem magnū appellant, transmittenda duceretur: atq; ab Andrea Naugerio laudata. eoq; postea in sano Georgius Cornelius frater tēpli Marcij procurator sepulchrum marmoreum cum ædicula sorori optimè de se meritè faciendum curauit. Interim quoniā Iulij postulatione, ut classis reip. ad Genuam à Gallis auertendam in mare superum uela facere iuberetur, ab Decemuiris, qui eam dies aliquot suo in collegio continuerant, superiore desinente mense ad Senatum prolata, Senatusconsultum factum fuerat, triremes duodecim, & biremem unam, quæ Corcyræ essent, Centumcellas celeriter mitti oportere, quæ Iulio præstò essent: alterum Senatusconsultum factum est, dandas esse Iulio literas, quibus certior fieret, naues triremes maiores duas ex ijs, quas nothas appellant, et minorem

unam, quæ ad urbem sint, Senatū armari confestim iussisse, ut Centumcellas classi priori submitterentur. Hæc ea re à Patribus fiebant, ut Iulij animum, quem experti fuerant & superbum & perferocem esse, his officijs delinitum procliuo rem haberent ad bellum Gallis & Alfonso inferendum. quæ quidem ei gratissima acciderunt. Sed cum uideret classis aduentum tardio rem expectatione sua esse, moræ impatiens legato reipub. accersito dixit, statuisse se tribus cum longis nauibus Genuam aggredi: misisse Viam regiam Marcū Antonium Columnam: missurum cras Octavianū Fregosium, Francisci Mariæ Metaurensum Ducis fratris sui filij consobrinum, magna adolescentē uirtute, magna inter ciues suos autoritate, propter factiones, quas maiores sui uetusto more ciuitatis exercuerant: qui quoniā quartana esset implicitus, petere à Senatu, ut & ipse Ianem Fregosium confestim eodem mittat, ut unā cum illo rem iuuet. Quibus de rebus Patres acceptis à legato literis, Iani Patauiuo euocato Iulij petitionem ostenderunt. atq; is Patribus hortantibus libenti animo statim conscendens Rauennam est profectus, ut inde pedibus mutatis iumentis Viam regiam contenderet. Sub hæc equites Hispani grauioris armaturæ quatercenti Vicetiæ appropinquauerant, ut cum hostibus reip. se coniungerent: tametsi Iulius Donato legato pollicitus fuisset, id illos non facturos: ita sibi cum Ferdinandi regis legato cōuenisse: à quo publicè illis ipsis diebus tributi nomine pro regni Neapolitani permissione equum album acceperat, quem quidem eã cōditione sublata non fuisset accepturus. Idem Iulius Troilo Sabello petenti, ut eius uoluntate ad reipub. stipendia faciendâ conferre sese posset, libenti animo permisit. Lecebus interea Epirota triginta equitum præfectus, Patauij
qui

qui erat, ab agrestibus admonitus, citra Medoacum, quem magna hostium exercitus pars traiecerat, certo in pago equites Germanos ferè centum diuertisse, indiligenterq; ibi & incustoditè uersari, eò profectus, atq; illos improuiso aggressus, cum unum ex eius turma temerè progressum hostes interfecissent, ipse reliquiq; tam acriter in illos impetum fecerunt, ut quadraginta ex cis interfectis, quindecim captis, equis abductis, se Patauium cum præda uictor receperit. Patres, quibus Iulius non semel autor fuisse, ut Franciscum Mantuanorum Principem missum facerent, demum etiam ut ad sese mitterent, se illum rectorum, & in officio contenturum, atq; ita Mantuam in Gallorum partibus non futuram; Donato legato scripserunt, sese Iulio obtemperaturos, atq; illum in trireme Ariminum missuros: tametsi, propterea quòd imperatoris magnopere indigebat reipub. exercitus, cogitauerat Senatus illum suis copijs præficere. itaq; Franciscus postridie custodia eductus, atq; inter Patres per forum ad aquã perductus, unà cum Bartholomæo Contarino, Daniele Vendramino, quos ei principis collegium comites & curatores dederat Ariminum usq; conscendens est profectus. Equites, quibus Ianus Fregosius præerat, qui quidem erant ij, quos stipendiarios habuerat Nicolaus imperator, Senatusconsulto attributi sunt Laurentio, qui Cere obtinebat, usq; ad Lanis ad urbem reditum: suusq; ipsi equitum centum quinquaginta grauis armaturæ constitutus numerus, cum auri libra in uictū mensibus singulis. Pauloq; Marfronio eiusdem generis equitum auctus numerus ad centum. quodq; hostium exercitus unà cum equitibus Hispanis, de quibus supra diximus, Patauium appropinquauerat, ut omnes crederent eum ad oppidi mœnia uenturum: neq; de-

erat suspicio ab amicis reip. ad legatos delata, ex ijs qui Patauium custodiebant, nonnullos cum hostibus consensisse, oppidiq; portā eis tradituros: eodem senatusconsulto iussum, ut præter Citolum Perusiniū cum sua cohorte, equites peditesq; uniuersi, qui Taurisi essent, & tormentorū magistri, sine mora Patauium proficiscerentur: utq; legatis pecunia suppeteret, præter eas quas superioribus diebus sæpe miserant, centū auri libræ à ciuibus mutuò acceptæ sunt ad illos missæ. Eo in tumultu quòd Angelus Triuisanus, qui ob classem in Pado amissam in exilium missus fuerat, reip. est pollicitus, se Patauium cum militibus centum quinquaginta iturum, eiq; urbi præsidio mensem totum sua impensa futurū, si restituatur: lex est in comitio perlata, ea illum conditione ab exilio reuocari reipub. placere. atq; is intra biduum eo cum militū numero se in oppidum intulit. Philippū quoq; Maurocenum, quem quidem ob uulneratum ab eo Robertum Maurocenum cōsobrinum suum x l. uiri in carcerem coniecerant, auri libris x. in ærarium illatis Decem uiri libertati & ciuitati restituerunt. Hostes cum dies aliquot de aduentu suo Patauium suspensum tenuissent, Monsilice sunt profecti, tormentisq; positis oppidum uerberare occæperunt, murosq; duabus à partibus deiecerunt. Interim Epirotæ xx. Patauium emissi omnemq; agrum percurrentes, Sonzinum Benzonium, qui se ad hostiū exercitū Verona conferebat, quorum erat rei frumentariæ procurator, in itinere ceperunt nō longè à Montiano, cum equitibus paucis & iumentis sarcinarijs plerisq;, & captum Patauium adduxerunt: quem quidem hominem, propterea quòd cum ciuitate & iure comitorū maioribus suis tradito frueretur, & præterea stipendia reip. faceret, planè senatui charissimus,

anno

anno superiore in clade exercitus Cremā à legato missus id oppidū Gallis hostibus tradiderat, posteaq; semper bellum reip. fecerat, legati laqueo gula fracta uetusto in proditores exemplo pedibus suspendi mandauerunt. Stanio Clementi Epirotæ & tribus eius equitibus, qui Sonzinum ceperant, pensiones sunt annuæ omnibus suffragijs à Senatu dono data: ipsi uni & militiæ insignia, & uestis aurea superaddita. Constantinus Arenites Epirota Maximiliano Iulioq; charus, ab Iulio ad Maximilianū missus, ut illum reip. placaret, pacemq; ac fœdus inter eos cōficeret, Roma Venetias uenit ea in triremi, quæ Franciscum Mantuanorū principem Ariminum adduxerat: Lauredanoq; & Patribus salutatis, atq; ab ijs liberaliter acceptus, auriq; libris quatuor et equo per egregio donatus, Taurisum atq; inde in Alpes cōtendit. Dionysius Naldius Fauentinus militū reip. præfectus uir fortis complures dies febribus non remittentibus uexatus, atq; ad urbē delatus, morbo cedens periit. cadauer in æde Gemellorum apud imperatoris Nicolai cadauer positū. domus fundiq; à repub. illi, quoad uiueret, dono dati, ut ad eius filiam, quam unam puellam reliquerat, transfirēt, Senatus censuit. Dionysij milites Vincentio Naldio eius consobrino sunt traditi, ut, quòd erant pleriq; Fauentini, facilius ab illo regerentur. Inter hæc Monsilice ab hostibus capitur. Ea in re Palitiæ Galli opera egregia fuit: is enim pedes in primis cum suis per eam muri partem, quam tormenta deiecerāt, irrumpeus occasionem reliquis dedit, ut omnes unā propugnatoribus deiectis in oppidum se inferrent. Hispani ab alia muri diruti parte idem & ipsi fecerunt, neq; se à Gallis uirtute superari permiserūt. Tormenta eiusmodi rotis erāt imposta, ut ab extrema parte ad terrā prona fieri, à priore in fastigiū

erigi nullo negotio possent ad pilas in sublime eijciendas. ea sic aptata usui magnopere fuerunt. caedes est ab hostibus ingens atq; indiscretè facta: tametsi etiam ex ipsis ceciderunt non sane pauci. Arx usq; ad noctem defensa est. Sebastianum Naugerium oppidi praefectum, ab Hispano captum milite ignaro quisnam esset, cum ei pollicitus fuisset auri libram, uti se redimeret, daturum, Vascones eam rem improbantés interfecerunt. Arcis item praefectus cum centurionibus & militibus permultis interijt. Hostium exercitus timore agrestes eorum finium ad millia duodecim Fossam Clodiam profugerunt: quibus ea ciuitas, uti poterat, è publica pecunia in uictum est elargita. Ioannes Sfortia, qui Pisaurū obtinebat, illis diebus suo in oppido mortuus filium reliquit, quem Iunipera Matthæi Teupoli ciuis Veneti filia uxor sex menses ante patris mortem pepererat. Galeatius frater nothus ex eius testamento regnum administrandum inijt, literasq; ad Senatum ea de re dedit. Hostes cōmeatus inopia propè coacti Monsilice abierunt Montanianum & Lemniacum uersus, abeuntesq; arcem incenderunt. Ad incendium ab ijs qui Patauij erant facilè conspectū, eorum abitus indicium fuit. Monsilice capto, quòd Iulius missis in Ferrariensium fines suis copijs aliquot castella iam ceperat, Alonsus cum Gallis equitibus ccc. præter suos, & Hispanis militibus non plurimis, & suis cum tormentis domum redijt ad bellum Iulianum propulsandū. Et Chiriacus Burgius cum sexcentis militibus ex Apennini iugis uallibusq; ad reipub. stipendia sese conferens Fossam Clodiā uenerat. Patres sæpe consulti quisnam esset ad copiarum reipub. imperium praefectis reliquis anteferendus, sententiaq; legatorum ea de re per literas non semel cognita, Lucium Bononiensem declarauerunt, exerci-

tuiq;

tuiq; præfecerunt: cui libras auri duas in uictū singulis mensibus præter eam stipem, quā antea Senatus ei constituerat, addiderunt. Lecti postea sunt à principis collegio, qui ei uexillum & sceptrū, eius imperij insignia, Pataviū afferrent, Laurentius Orius, Petrus Maurocenus, ambo ex Quinque uiris adolescentioribus, qui rebus bellicis maritimis in Senatu tractandis præficiuntur. Literas etiā Patres Romā ad legatum dederunt, quibus à Iulio petebant, ut Ioanni Paulo Balioni Perusino permitteret, ut eius uoluntate reip. stipendia facere posset: idq; sunt facillimè cōsequuti. Paucisq; post diebus Martini Burgij & Philippi Græci centurionū, qui Monsilice interfecti fuerant, liberis & ij sunt fundi dono dati, quos Senatus eorum antea patribus dederat: & militum numerus cum stipendio attributus. Atq; in comitio Michaël Naugerius Sebastiani Naugerij item interfecti pater, in filij mortis solatiū omnibus suffragijs Triumuir prouentibus reip. procurandis est declaratus. Lex etiam perlata, quam quidem menses aliquot antea Senatus censuerat, ut Sexuiri sale procurando ad quatuor redigerentur: isq; postea numerus magistratuum in eo collegio fuit. Iamq; ad nihilum conatus Iuliani reciderant in Genuensium ciuitate à Gallorū dominatione uendicanda, cum se illi, antequam & reipub. classis & terrestres Iulij non magnæ copię ad eos fines accederēt, & classe et militibus peropportune munissent. Ea in re tentanda Ioannes Franciscus Polanus triremis reip. præfectus pila ferrea percussus interiit. Neq; non tamen Hieronymi Contareni præfecti classis industria omnibus in rebus diligens, quantū esse potuit, fuit: itaq; infecta re Marcū Antonium Columnā & Fregosios et maiorē militum partē suis in nauibus recipiens, Centumcellas redijt, indeq; ad Urbem

pedibus Iulij uocatu sese contulit: atq; ab eo liberaliter acceptus, epulisq; adhibitus, & stipe ad panem remigum donatus auri libris duabus, iussus est classẽ, & militum manum longè numerosiorem ad rem iterum tentandam propediem cõficere: suaq; illi Iulius consilia patefecit. atq; ad naues longas maiores reip. de quibus supra dictum est, celeriter accersendas tabellariũ cum literis Corcyrã misit. Eo ferè tempore Vladislaus Pannoniæ rex Ludouici Gallorũ regis et Maximiliani assiduis hortationibus petitionibusq; permotus, in suorum principum conciliũ Petro Pascalicò legato reip. adhibito proposuit, statuisse se bellum reip. inferre, nisi Dalmatas suos quondam populos sibi restituat: nolle se ulterius ea ditione, quæ maiorum suorum fuerit, carere: si respub. sua uoluntate eam tradat, se illi amicum futurum: sin bellum malit, citò eam cognituram, quàm præstet pacatè restituere, quod retineri bello non possit. Legatus, cum uellet pro Senatu uerba facere, rei q; pub. causam tueri, ab illis est prohibitus: itaq; quod unũ in sua esset potestate, se de eo Patres certiores facturum dixit: tempus petere, ut quid ad ea respondeant, sciri possit. Eo concilio dimisso, fuere nonnulli ex ijs ipsis qui in cõcilio fuerant, qui secretò ad legatum detulerunt, bono animo esset, bellum regem facere non posse, quòd numi non suppeterent: satisfactum ea denunciatione cum regibus petentibus, tum principibus aliquot Pannonicis, quos suæ ipsorum cupiditates impellebant, ut bellum suaderent: sed re nullum fore bellum: quod ita esse postea euentu ipso patuit. Hostium autem, qui Monsilice abierant, pars Vicetiam profecti, tormenta, quæ priore aduentu in oppidum intulerant, ibiq; reliquerant, abstulerunt. Germani Vasconesq; quos adibant pagos uillasq;, incendiorum uasitate

uastitate plerunq; scædatis relinquebāt. Galli cū uellent à reliquo exercitu recedere Mediolanū uersus, ab rege literas acceperunt, quibus in literis iubebantur, duos etiam menses cum Germanis belli fortunā experiri. Ciues Veneti, qui missu Patrum Patauij portis & mœnibus præfuerant, à legatis sunt dimissi. Ex ijs Angelus Quirinus legatorum ad Patres literis laudatus, quòd magna diligentia cum eo comitatu, quæ adduxerat, in sua tuenda porta esset usus, sine ulla prætereâ stipe reip. quam reliqui omnes accepissent, sed impensa unius sua, ad Lauredanum principem & ad Patrum collegium domum rediens cū se, ut mos erat, contulisset, suæ in remp. liberalitatis & uirtutis fructum tulit, ipsorum & totius ciuitatis in sese beneuolentiam. Citadella, Bassianum, Asulum, post hostium abitum non magno sunt negotio recepta: Marostica etiā, sed difficilior aliquanto, arce tormentis expugnata, captiq; in ea Germani milites cum eorū centurione non pauci, & inermes omnes dimissi. capti & Taurisani rebelles aliquot, atq; à Mocenico legato, qui aderat, supplicio affecti. Interim Troilus Sabellus ex Romanis principibus reipub. militiam facturus ad urbem uenit, cū in itinere equites septuaginta reliquisset. eum Patres liberaliter exceperunt. iidē Patres Ioanni Beltramio Hispano mercatori sanè industrio, qui ob Iulianas interminationes Ferrariam ab urbe se cōtulerat, petenti ut tutum se liberosq; suos facerēt ab ijs tributis, quæ sunt ab ipsis ante eum diem in ærarium inferri iussa, ita se in urbem reuersurum, neq; postea discessurum, libenter annuerunt: literasq; ad illum eius rei obsides dederunt. Iulius autem magnopere in Alfonso imperatore adolescente Francisco Maria Metaurensum

duce, & Ioanne Paulo Balione equitum præfecto, in primis ab Rauenna Fauentiaq; finibus, à Senatu petijt, ut suos equites leuissimos & ipse ab alio finium latere in eius regnum prædabundos immitteret: atq; ipse primùm Romæ in Cardinalium collegio edictū in Alfonsum promulgauit, in quo rebellem illum in sese Romanamq; rempub. sæpe appellabat: deinde id edictum & in ualuis templorum Romæ affigi, & Bononiæ in sêro recitari, perq; orbem terrarum uulgatis impressione tabulis omnibus in urbibus atque locis proponi atque appendi mandauit. Præter hæc augendo eo, quæ in illius fines induxerat exercitu, duo alia Heluetiorum millia stipendio ad eos misso per suos internuncios accersuit. Minis etiam & maledictis Aloisium Gallorum regem omnibus in sermonibus quotidie insectabatur, onerabatq; perfidiæ in Christi uicarios nota, quorū ipse tutelam & propugnationē clarissimo uocabulo præ se ferret, perterrere illum uolens, ne ulterius Alfonsum tueretur, missaq; ad illū auxilia sua reuocaret. Quibus de rebus Aloisius certior factus, animum propè induxerat, ut se ab Alfonso defendendo abstineret, præsertim quòd eius uxor Anna regina, optima sanctissimaq; scæmina, quæ prægnans tunc erat, magnopere uirum quotidianis precibus obtestabatur, ne arma in Romanum Pont. exerceret: existimari sese, uentrē, quem ferebat, aliter prosperè se non gestaturam. uehementissimè autem rex cupiebat prolem, quam adhuc nullam habebat, ex ea suscipere. Alienandæ uerò ab Aloisio Genuensium ciuitatis cogitationem Iulius non modò non abiecerat, non prospero euentu rerum deterritus, sed etiā auxerat, ardentior repulsa irritatorq; factus: itaq; ad naues duas onerarias maximas cōducendas atq; armandas et ad classem reliquam

quam addendas Neapolim misit: Heluetiosq; priore à se stipendio in regis fines impulsos, ad Genuam expugnandam esse adducendos cogitauit. quas ad res id ei etiam animos addiderat, quòd plerosque ex ijs, qui Romæ erant sacerdotes magnis thesauris præditi, ea æstate mors abstulerat: quibus thesauris iurè ad se redcuntibus ditior factus, fortunam ipsam fauere suis rebus cogitationibusq; dictitabat, planeq; gloriabatur. Senatus autem, uti Iulio satisfaceret, naues triremes duas & biremes aliaq; nauigia per plura armari, Marcoq; Antonio Contareno, qui ad Fossam Clodiam cum triremi una erat, mitti oportere legem sciuit: quam ille classem Pado flumine in Alfonsi fines induceret: edictumq; in foro proponi iussit, qui prædam uellent in Alfonsi finibus facere, per remp. licere, dum ab incendijs prorsus abstineant. quamobrem ducentæ ferè priuatorum hominum nauiculæ paulò post se ad præfectos reip. in Pado contulerunt. Vincentium etiam Guidotium scribam suum Bononiam misit, ut apud Cardinalem Papiensem, qui amplissima cum potestate ei urbi & toti Flaminiæ rebusq; in bellum administrandis præerat, reip. nomine esset: ita enim Iulius petierat. Eodem tẽpore ab legatis Patauio Senatus iussu equites leuiores CC. cum militibus CCC. Leonardo Apulo et Meleagro Foroliuensi ducibus in Rodigianos fines misit: & triremes nothæ duæ, atq; una leuioris generis, cui Franciscus Cornelius Georgij filius præerat, Hostiã appulerunt, deindeq; cum reliqua se classe Centumcellis coniunxerunt. & Hieronymus Contarenius, uexillo cum clauibus & corona triplici ab Iulio cupidè ad se misso, ut ea sui etiam iuris esse clas̄is uideretur, unà cum uexillo reip. Patribus permittentibus deinceps est usus cum foederis præfecti nomine: Francumq; Ghibertum

unum ex ijs, qui ærarij Romani causas administrant, quem Iulius præfæcti socium esse uoluit, ut ita maxime ei classi suã auctoritatem impertiret, apud se sua in triremi habuit. Eum Ghibertum cum Iulius in collegio Cardinalium ad id munus publicè legeret, ad Gallos Italia expellendos, remq; Venetam iuuandam, sese legere palàm dixit. Post hæc ad Contarenum misit, ut classem Hostiam adduceret: quam cum diligenter inspexisset, ampliterq; probauisset, uini Corsi carros sexdecim, boues sexdecim (tot enim erant naues) hircos genitalibus defectis bis totidem, panis cum semel cocti tum bis cocti magnum numerum ei dono in classem misit: cumq; ea classe postridie sua in triremi Centūcellas est profectus. Eo deinde Viterbium petente Contarenus suos remiges sociosq; cum tentari ualetudine uideret, per Senensium portus, qui eo in tractu maris sunt, quosq; ultro ciuitas ob ueterem in remp. beneuolentiam ei obtulerat, classem circumduxit. Iamq; ab Iulij exercitu arce Lugiana ui expugnata, Vasconibusq; ducentis, qui in ea erant, interfectis, Mutina oppidum, ne postea grauiora perpeti cogeretur, eius se ministris, qui illò copias conuerterant, certis conditionibus interpositis tradidit. Et Marcus Antonius Contarenus, ut erat ei à Senatu imperatum, Pado subuectus Rodigianos ad deditiōem compulit. Mocenicus quoq; legatus, qui se cum Citolo Perusino & equitibus leuioribus per plurimis in Alpes intulerat, ut Ciuidale Belunianum expugnaret (quæ ciuitas in Maximiliani partibus obstinatè Ioanne Diedo altero legato antea cum copijs eò misso se cōtinuerat) muro tormentis perforato, cum se milites uellent intrmittere, nulla spe oppidanis reliqua se tuendi, ne urbs honesta diriperetur, Citolo adiuuante illos cōtinuit, & pacatè oppido est potitus.

itus. Post hæc et qui in Alphonſi fines ſe intulerant reip. præ-
 fecti, omnia ferè earum regionum oppida caſtellaq; in ſuam
 poteſtatem redegerant: & Iulianæ item copiæ captis muni-
 cipijs eo ab latere quæ erant, magna ex parte, Ferrariam,
 cui urbi appropinquauerant, iam iamq; irrumperè ſe poſſe
 confidebāt. Grittus uerò et Capellus legati Senatus permiſſu
 Patauio cum exercitu egreſſi, non Vicetiam modò reliquaq;
 finium eorum municipia nullo negotio receperunt, ſed ho-
 ſtes etiam qui ſe in Veronæ finibus noſtros ueriti aquarū de-
 riuatione atq; aggeribus communierant, ad uicina eis loca
 motis caſtris in oppidum compulerunt. quo in itinere præ-
 miſſi equites leuiſſimi, ut illos laceſſerent, nõ ſemel et prædã
 & cædem fecerunt, & captiuos abduxerunt. Patres interim
 Laurentiũ Ceretanum omnibus ſuis militibus præfecerunt,
 & Naldio Fauentio penſionem annuam librarũ auri quin-
 que, quoad uiueret, perſolui mandauerunt. Dum hæc admi-
 niſtrarentur, cum Ioanne Franciſco Gambarã homine in-
 ter ciuitatis Brixianæ principes claro, qui anno ſuperiore
 turmæ equitum reip. præfectus ob ſimulatẽ, quã cum uno
 ex Lauredanis ciuibus Venetis grauius ab eo offenſus exer-
 cebat, in clade exercitus ad Gallos hoſtes ſua cũ turma tran-
 ſierat, atq; ab rege ſtipendio accepto in eius exercitu poſtea
 cõtra remp. ſemper fuerat, Cardinalis Papienſis per ſuos in-
 ternuncios clam ad eum miſſos egit, ut dare operã uellet effi-
 cereq; ſua ut ciuitas ad remp. rediret. Ille autem cui quidem
 Gallorũ imperij ualde iam pertæſum eſſet, ita ſe rem factu-
 rum eſt pollicitus, ſi reſp. eum ſibi apud ſe gratiæ locũ, quẽ
 habebat ante cladem, reſtituat. Ea de re Cardinalis Iulium
 certiore facit. Iulius per Donatũ legatum à Senatu poſtu-
 lat, ut ſuam fidem Ioanni Franciſco det, fore uti ipſemet cã-

stituisset, si reip. Brixiam tradiderit: addiditq; habere se etiam, qui sint Parmam sibi oppidum iisdem artibus tradituri: itaque sperare sese breui Gallos Italia eiekturum. Donati literae ijs de rebus ad Senatum perlatae, magnam in spem belli celeriter conficiendi Patres crexerunt: itaq; Senatusconsultum factum est, de Ioanne Francisco Gambara ita fore, uti ipse constituisset, si Brixiam reip. restituat: suam ei fidem Iulius interponeret, Senatus illam omnibus numeris seruaturum: magno silentio imperato, ne quid eius sciri posset. Iidem Patres Iulio permittente literas ad Franciscum Mantuanorum principem dederunt, uelle se imperium reipub. copiarum ei tradere: mitteret ad urbem suam hominem, qui cum res transigi possit. Triulcius inter haec Brixia Mediolanum proficiscens propter Helueticorum in Gallici regis fines impressione, tormenta ibi quae erant, secum ut ferrentur imperauit. Helueticum autem cum ad Abduae fluminis à lacu Lario exitum Gallicis occurrisset, binis eos cladibus affecerant. Legati reip. non longe à Verona, qui erant certiores facti hostes in timore esse, neq; satis sibi confidere: cum non longius ab eorum castris passuum sex aut septem millibus abessent, singulis centurionibus & equitum praefectis appellatis interrogatisq; uellent ne atq; auderent cum hostibus confligere: atq; ab omnibus responso alacriter dato, nihil se malle, quam pugnare, atq; ab ipsis periculum de sua uirtute fieri, communi consensu statuerunt illos aggredi: itaq; praemissis equitibus leuioribus sexcentis, qui hostes morarentur, castra enim iam mouerant, subsequi ipsi omni cum exercitu ceperunt. Equites suam operam legatis praestiterunt. quod si illi etiam in eo, quod constituerant, perstitissent, bellum confici eo die profecto poterat: fuis enim fugatisq; ijs, quod erat sane

perfa-

perfacile (nam propter Gallorum abitum, qui partim Ferrariam, partim Mediolanum recesserant, ad non magnum redacti erant numerum) neq; Verona, neq; Brixia, neq; reliquorum oppidum ullum in hostiū manere partibus perseuerauisset. Verumenimvero fortuna, quæ reip. inuidere nō desierat, Lucij, qui exercitum regebat, animum secordiæ infecit, ut ille sæpe suos in itinere aliam atq; aliam ob causam inanem quidem atq; futilem remorando tempus teruerit, dum hostes se in oppidum reciperent: quos tamen ijdem equites consecrati, tantum eis formidinis iniecerunt, ut qui intrauerant, portæ pontē erigentes uigintiquatuor ex suis oppido excluserint: quos nostri captiuos fecerunt, Epirotamq; unum, qui se cum hostibus iniecerat, amiserūt. Domi autem Henrico Britannia regi per literas petenti, ut arcuū millia quadraginta ex urbe asportare suis hominibus liceret: etsi id cōtra leges erat, Senatus tamen ob ueterem cū rege beneuolentiā de media eius numeri parte permisit. Atq; ut cū pacatæ rei memoria huic decimo meorū cōmentariorum libro finis imponatur, Decemuiri cū uiderent in magistratibus, qui remp. in Senatu procurant, nullum discrimen collegarum fieri, legem sciuerunt, nemini esse in eis magistratibus licere, cui esse in illis magistratibus, quos comitia declarant, propter propinquitates affinitatesq; non liceat.

PETRI BEMBI RERVM VENETARVM HISTORIAE

LIBER XI.

VLIVS à Centumcellis per Aureliam profiscens, Genuensium ciuitatis à Gallorum imperio auertendæ cupiditate in dies magis magisq; ardens, Corytum profectus est, ibiq; in li-